

בית שמואל כז סק"ד; אבני מילואים (שם).
וכן אם הכינו עצמם לנישואין ועומדים תחת החופה, אף על פי שלא אמר 'לי' — הריהי מקודשת לו. (ערוך השלחן כז, א).

ד. אמר שמואל: נתן לה כסף ושוה כסף ואמר לה: 'הריני אישך' 'הריני בעליך' 'הריני ארוסיך' — אין כאן בית מיחוש. (כי יקח — ולא שיקח את עצמו). וכן בגירושין: 'איני אישך' / 'בעליך' / 'ארוסיך' — אין כאן בית מיחוש. (ושלחה — ולא שישלח את עצמו).
כתב הרא"ש, וכן נפסק בשלחן ערוך (כז, ו): אפילו עסוקים בענין קידושין, כל שאמר 'הריני אישך' — אינה מקודשת. ורבנו ירוחם (מובא בבית שמואל שם) חושש בזה. והכריע הבית-שמואל (קלו סק"ב) שהעיקר כהשלחן-ערוך. (וע"ע משיב דבר ח"ד ל).
ולענין גט הביא השלחן-ערוך (קלו) את שתי הדעות. (ע' בית שמואל שם).

דף ו

ט. א. אלו לשונות מועילות בקידושין, ואלו לשונות נסתפקו בהן בגמרא?
ב. היה מדבר עם האשה על עיסקי קידושיה, ונתן לה כסף בשתיקה או בלשון שאינה טובה — מה הדין? וכן בגירושין.
א. הרי את מאורסת לי, הרי את לי לאשה, הרי את אשתי / קנויה לי / שלי / ברשותי / זקוקה לי — מקודשת. וכן האומר 'הרי את לקוחתי' — מקודשת, שנאמר כי יקח איש אשה.
א. לדעת הר"ן (ומובא בב"י וברמ"א כז, ב). וכן הוכיח הנצי"ב מדברי רש"י בד"ה במאי, כשאומר 'הרי את לקוחתי' / קנויה לי' וכו' — אינה מקודשת אלא כשהיו עסוקין באותו ענין או שאמרה לשם קדושין קבלתי. ואולם ב'הרי את אשתי', כל שאין ידוע לנו שאינה מבינה — מקודשת, כדין 'הרי את מקודשת לי'. (עפ"י ט"ו שם סק"ג). ויש אומרים שיכולה האשה לומר לא נתכוונתי לקדושין או לא הבנתי [והרי זה ספק קדושין]. ויש חולקים. (ע"ש בחלקת מחוקק בית שמואל ובהגר"א; נוב"ק אה"ע נט; מהרי"ט).
ב. יש מי שכתב ש'הרי את שלי' אינו לשון-קדושין טוב בזמן הזה שרגילים להתקשר בקשרי שידוכין קודם הקדושין והיא נקראת כלה שלו והוא חתנה עד שלא נתקדשו, על כן אין שום משמעות על קידושין באמירת 'הרי את שלי'. (עפ"י משיב דבר ח"ד כט).
הרי את מיוחדת לי / מיועדת לי / עזרתי / נגדתי / עצורתי / צלעתי / סגורתי / תחתי / תפושתי — הרי אלו לשונות מסופקים. והעמידו כשהיו עסוקים באותו ענין, ואילו היה נותן לה בשתיקה היתה מקודשת [כרבי יוסי], אלא שבלשונות הללו יש להסתפק אם לקידושין אמר לה או שמא למלאכה אמר לה. (אבל אם לא עסקו באותו ענין ואמר לה לשונות אלו, אפילו אם לפי האמת הן לשונות קידושין, הלא אפשר שלא הבינה כלל שלקידושין נתכוין הלכך אינה מקודשת). ועלו הספקות ב'תיקו'. אפילו אמרו האישה והאשה שנתכוונו לקדושין, [וכן העדים. תלמיד הרשב"א] — אין כאן קידושי ודאי, מפני שחסרה עדות ברורה על הקדושין, אלא אם אמרו לפני כן לעדים שבמלים אלו יתכוונו לקדושין. (עפ"י ר"י הוקן ועוד. ואפשר שאין הדבר מוסכם — ע' רמ"א אה"ע כז, ג בשם תשו' מיימוניות. ואולם החלקת-מחוקק ובית שמואל השיגו על דבריו. עוד בדברי הרמ"א ע' באחיעזר ח"ג סה; כתבים ותשובות שבסוף חדושי ר"ש היימן א-ב).

וכשאינם עסוקים באותו ענין, כתב הר"ן שאם אומרת שנתכוונה לקידושין — הרי זו ספק מקודשת. ויש חולקים (ע' בית שמואל כו סק"א בדעת הרמב"ם והרא"ש, וכן כתב להוכיח מהגמרא).

האומר 'הרי את חרופתי' — ביהודה מקודשת, שכן ביהודה קוראים לארוסה חרופה.

א. בשאר מקומות אין לשון 'חרופתי' מועיל. וכמאן דאמר 'שפחה נחרפת' האמורה בתורה היא שפחה כנענית שאין תופסים בה קידושין, אבל לפי דעה אחרת מדובר בחציה שפחה חציה בת חורין וקדושין תופסין בה. (עפ"י רש"י ותוס'). ונקט הר"ן להלכה שהיא ספק מקודשת [אעפ"י דקיימא לן בחציה שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר], ודלא כמשמעות לשון הרמב"ם שמקודשת.

ב. יש אומרים (עפ"י הרא"ש) שאפילו ביהודה יכולה האשה לומר לא נתכוונתי לקדושין.

ג. יש אומרים ש'הרי את נשואתי' גם כן הוא ספק קדושין. ויש אומרים שאינן קדושין כלל, עכ"פ כשאין עסוקים באותו ענין. (ע' אה"ע כז, ג בב"י רמ"א ח"מ וב"ש).

נתן לה 'בשביל אהבה וחבה' או שאמר לה 'הרי את אהובתי' — יש מי שכתב שהרי זה כלשונות המסופקים. (עפ"י תשובת מהר"ם, מובאת במרדכי תקכ"א; רמ"א כז, ג וחלקת מחוקק שם).

ד. נתן טבעת לאב ואמר לו 'הרי אתה חמי' — אינה מקודשת. (הגהות אלפסי, מובא בדרכי משה אה"ע כז).

ב. היה מדבר עם האשה על עסקי קידושיה ונתן לה קידושיה — רבי יוסי אומר: דיו. רבי יהודה אומר: צריך לפרש שנתן לה לשם קידושין. וכן הדין בגירושין. ופירש רב יהודה בשם שמואל, וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: והוא שעסוקין באותו ענין. וכן אמר רבי. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אף על פי שאין עסוקין באותו ענין. ופירש אביי, מענין לענין באותו ענין. כלומר פסקו לדבר בקידושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים מצרכי זיווגם (רש"י).

אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי.

א. הרמב"ם פסק כרבי יוסי, כדברי שמואל. ומשמע שצריך שיהיו עסוקים באותו ענין ממש, כדברי רבי שהלכה כמותו מחברו. (עפ"י ר"ן ועוד). וכן נראית דעת הר"ף והרא"ש והעיתור (עפ"י בית יוסף אה"ע כז. וכן כתב מהרי"ק (סוס"י קע) בשם כל הפוסקים מלבד מהר"ם). ואילו הרשב"א כתב, אפילו מענין לענין באותו ענין מקודשת. וכן נראה מתשובת מהר"ם (המובאת במרדכי ספ"ב ובתשובות מיימוניות אישות ד) ומובא ברמ"א (כז, א). ויש אומרים כן אף בדעת הרמב"ם והרי"ף. (ע' תו"ט מעשר שני ד, ז; שו"ת רב פעלים ח"ד אה"ע א).

ב. לדברי הכסף-משנה צריך שהאשה תגלה דעתה בדיבור שהיא מתרצית לקידושין, אבל עסקו באותו ענין ונתן לה כסף וקבלה בשתיקה, אין הוכחה שלשם קדושין הוא. ואין כן דעת שאר פוסקים (ע' לחם משנה אישות ג, ה; רמ"א כז, א ובית שמואל סק"ו; באר היטב כח סקט"ז; רב פעלים ח"ד אה"ע א).

ג. היו מדברים על עסקי קדושין והלכו למקום אחר וקידשה שם בשתיקה — נראה שההלכה אינה מהוה הפסק, כיון שהלכו בשביל דבר זה, והרי זה כאילו המשיכו לדבר באותו ענין (עפ"י זכר יצחק יח).

הרדב"ז (בשו"ת ח"ד אלף קצט) נקט שאם יצא כדי להביא עדים — אינה מקודשת, שהפסיק הענין, אלא אם כן פירש מראש שהולך להביא עדים לקדשה, שאז יש ידים מוכיחות. (וע"ע באר היטב כו סק"ז).

אופן נוסף של 'עסקין באותו ענין' — ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ו סוס"י ר.
ד. עדים שראו את הנתינה ולא ראו שהיו מדברים מקודם בענין הקדושין, אפילו אם אמר להם עד אחד שדיברו — אינה מקודשת, שאין כאן עדים על חלות הקדושין (וכר יצחק יח). אבל אם יש שני עדים על כך, אפילו אינם עדי המעשה — מקודשת. כ"מ במהר"ם המובא במרדכי תקא ובש"פ, ע"ש).
ה. אפילו לרבי יהודה שצריך לפרש, אין זה אלא לחומרא, אבל יש לחוש לקדושין אפילו לא פירש (עפ"י ט"ז).
מבואר בגמרא שהלשונות המסופקים, גם כשמדבר עמה על עסקי קידושה — ספק מקודשת, שמא לקידושין נתכוין שמא למלאכה.
כבר הובא לעיל שלדעת רוב הפוסקים, באמירת 'הריני אישך' אין בית מיחוש אפילו היו עסקים באותו ענין. ויש מי שחולק.

הלשונות המועילות ושאינן מועילות בגטי נשים ובשחרור עבדים — יתבאר אי"ה בגטין פה.

- י. א. המקדש במלוה או בהנאת מלוה — מה דינה?
ב. מתנה על מנת להחזיר — מה דינה לענין ההלכות השונות?
א. אמר אביי: המקדש במלוה אינה מקודשת. בהנאת מלוה — מקודשת, ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית. ופירשו שהרויח לה זמן הלואה, שהיא הנאה השווה לה פרוטה. ונראה הדבר כרבית, כאילו נתנה למלוה פרוטה בעד הארכת זמן הלואה.
א. רש"י מפרש מקדש במלוה אינה מקודשת, לפי שמקדשה במעות והן אינן שלו, שהמלוה להוצאה ניתנה. [ואפילו עדיין המעות קיימות אצלה. ויש אומרים בדעת הרמב"ם דוקא אם הוציאתן. ע' בית שמואל כח סקי"ט ופ"ת]. ובמקום אחר כתב רש"י, אפילו קידשה במחילת מלוה אינה מקודשת, ואינו דומה למקדש בהנאת מחילת ההלואה שמקודשת. ויש חולקים וסוברים שבמחילת מלוה מקודשת. ויש אומרים לאידך גיסא; אף בהנאת מחילה אינה מקודשת כי דעתה על המעות. ורק בהרווחת זמן אמרו שמקודשת.
ולדעת ר"ח ורמב"ם אינה מקודשת אלא כשמקדשה בהנאה בעת שמלוה לה, אבל לא בהרווחת זמן של הלואה הקיימת משכבר. ומשמע ברמב"ם שהוא דין מסוים בקידושין, אבל במכירת קרקע אפשר לעשות קנין בהארכת מלוה קיימת. [ואין חילוק אם היתה ההלואה שלו או של אחר, כל שהרויח לה זמן ההלואה ומקדשה באותה הנאה — לפרש"י ושאר מפרשים מקודשת, ולפירוש הרמב"ם אינה מקודשת אלא אם מרויח לה הזמן בשעת הלואה. ואף על פי שנראה להלכה כהרמב"ם, יש לחוש למעשה לכל הפירושים. שו"ת הרדב"ז ח"ז לט].
ב. האומר לאשה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו — אינה מקודשת. וכן במכר — לא קנה. (רמב"ן ח:).
ג. רש"י מפרש הסיפא, שהיתה חייבת לו מעות והאריך לה זמן הלואתה בקידושה. ואינה רבית גמורה מפני שלא קצץ לה ולא נטל ממנה דבר. והתוס' חולקים וסוברים שכגון זה רבית גמורה היא, כאילו נתנה לו פרוטה ממש. אלא כגון שהיתה חייבת מעות לאחר ובא זה ונתן למלוה פרוטה להאריך לה הזמן, וקידשה בהנאה זו. והוא הדין אם עשה כן בתחילת

ההלואה, שהמקדש נותן פרוטה למלוה להלוות לה מעות ובאותה פרוטה נתקדשה לו).

ב. הסיק רב אשי, וכן מסר רב הונא מר בנו של רב נחמיה בשם רבא: מתנה על מנת להחזיר מועילה לכל דבר חוץ מלקידושי אשה. שהאומר הילך מנה על מנת שתחזירהו לי, במכר — קנה, בפדיון הבן — בנו פדוי, בתרומה — יצא ידי נתינה [אלא שאסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, שבשכר החזרתו יתן לו שאר תרומותיו. וכן בפדיון הבן אסור לעשות כן מאותה סיבה. ראשונים]. וכן באתרוג, האומר הילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי, נטלו והחזירו — יצא. ואולם אשה אינה מתקדשת בכסף קידושין שקיבלתו על מנת להחזיר, לפי שאין אשה נקנית בחליפין.

א. התוס' כתבו שהיא גזרה דרבנן, משום שדומה לחליפין החוזרים, הלכך הפקיעו חכמים לקידושין ממנה. ויש אומרים שלא הפקיעו הקדושין אלא מדרבנן החמירו שלא תיחשב מקודשת. והרמב"ם מפרש שהוא דין דאורייתא מעיקר הדין, לפי שאינה נהנית מגוף החפץ שנתן לה.

ב. נחלקו דעות הראשונים האם במתנה על מנת להחזיר צריך תנאי כפול כבשאר תנאים, או שמא כיון שאומדנא מוכחת היא שאינו נותן אלא על מנת להחזיר, מועיל התנאי אף ללא הכפלותו.

ג. רשאי הכהן שלא לקבל פדיון הבן עד שינתן לו בלא תנאי. ומה שאמרו שמועילה מתנה על מנת להחזיר בפדיון, היינו דוקא מדעת הכהן. (עפ"י חזון איש אה"ע קמח, לדף כט:).

ד. חמץ בפסח, החמירו בו בנותן מתנה לנכרי על מנת להחזיר. (עפ"י הגהות מיימוניות שבת פ"ו. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"א רמ).

דף ז

יא. מה דין קידושי כסף במקרים דלהלן?

א. האשה שאמרה 'תן מנה לפלוני ואתקדש לך'. [קידושין מדין 'ערב'].

ב. אמר לה: 'הילך מנה והתקדשי לפלוני'. [קידושין מדין 'עבד כנעני'].

ג. אמרה: 'תן מנה לפלוני ואתקדש לו'. [מדין שניהם].

ד. אמרה: 'הילך מנה ואתקדש לך'.

ה. מה דין כל אלו במכירת קרקע.

א. 'תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך' — מקודשת מדין ערב, שאעפ"י שלא הגיעה הנאה לידו משעבד עצמו, וכך אשה זו.

א. לדברי הריטב"א צריך לומר לה בפרוש 'הרי את מקודשת לי באותה הנאה שהגיעה אליך

במה שנתתי מנה לפלוני על פיך'. ומדברי כמה ראשונים מבואר שאין צריך לפרש.

ב. יש מי שסובר שאינה מקודשת אלא כאשר היא מקבלת הנאה ממשית בכך, כגון שמוטל

עליה לתת לאותו אדם סכום מסוים, ועל ידי שזה נותן לו — היא נשכרת. (מרדכי תקיב.

ומסתימת הפוסקים אין נראה כן — ע' באבני מילואים לה).

ג. יש סוברים שהוא הדין באומרת 'הלוה מנה לפלוני ואתקדש לך' — מקודשת (עפ"י ריטב"א;

רשב"א; רמ"א אה"ע כט.ב. וע' רמב"ן להלן יט. 'תן זכות שיש לך במשכונני ואתקדש אני לך' —

מקודשת).